

Frösåkers Hembygdsförening

Jubileumsskrift 90 år

1925- 2015

Innehållsförteckning:

Förord	Sid 2
Så börjar det	3
Husen och dess ursprung	6
Frösåkers Hembygdsförenings samlingar	11
Marka båtsmanstorp	19
Bemärkta personer i Frösåkers Hembygdsförening	21
Om du vill bli medlem	24

Förord

Denna skrift är framtagen för att belysa Frösåkers Hembygdsförenings 90 åriga historia. Vår förhoppning är att skriften skall ge läsaren en inblick i de 90 år som föreningen funnits och verkat. Skriften beskriver hur föreningen bildades och vilka ledande personer som med sina framstående insatser skapade denna fantastiska och vackra hembygdsgård och det museum vi idag kan glädjas åt.

I de omfattande samlingarna finns mycket av vår bygds historia bevarat och beskrivet. De föremål som samlats in och skänkts av hembygds- och kulturintresserade personer ger en mycket god inblick i bygdens historia.

Vår önskan och förhoppning är att skriften skall väcka intresse för vår verksamhet och locka fler att vara medlemmar och stödja denna så angelägna kulturgärning.

Karl-Fredrik Ingemarsson

Ansvarig utgivare:

Karl-Fredrik Ingemarsson
Ordförande Frösåkers Hembygdsförening
2015-06-01

Jubileumsskriften har framtagits av:

Ragnhild Sjögren, Sten Lindholm
Karl-Fredrik Ingemarsson
Lars-Göran Bergh, Torbjörn Forsman
Tommy Sjölander

Stolt samarbetspartner kring historien - och framtiden

Svensk Kärnbränslehantering AB

SÅ BÖRJAR DET

I början av förra seklet fanns ett starkt intresse för det egna landets och den egna hembygdens historia i Sverige. Det tog sig uttryck i konst, litteratur, musik och arkitektur.

Hembygdsföreningar bildades runt om i landet för att bevara den materiella folkulturen. Man ville skapa friluftsmuseer för att kunna visa upp de miljöer som format människorna i den egna bygden med både byggnader och inventarier.

Östhammar var vid den här tiden en stad i förvandling. Det gällde inte minst flera av stadens viktiga byggnader. Mellan åren 1913 -1926 renoveras både kyrkan och rådhuset och det byggs en ny bank vid torget, ett nytt lasarett och ett nytt tingshus. Intresse för hembygdens historia finns hos flera Östhammarsbor med handlaren Tor Schram i spetsen. Han verkar för att bilda en hembygdsförening med en hembygdsgård och ett bygdemuseum. När staden ska bygga sitt nya tingshus monterar man ner det gamla Frösåkers tingshus och tänker sälja virket. Frösåkers gamla tingshus från 1832 skulle kunna bli den museigård hembygdsföreningen söker. Det nya tingshuset står klart 1924 och staden vill bli av med virket. Det börjar bli bråttom.....

I början av december samlar Schram en grupp av fem hembygdsintresserade herrar för ett första möte och bildar en interimstyrelse för Frösåkers hembygdsförening. Senare samma dag fastställer man stadgarna. Två dagar före jul har föreningen styrelsemöte och bestämmer att man ska köpa det gamla tingshuset för högst ”800 kr”. Den skicklige handelsmannen Tor Schram lyckas dock förhandla fram ett lägre pris och förvärvar husvirket för 700 kr. Tre dagar efter nyår skriver man till stadsfullmäktige för att få ett markområde för ett friluftsmuseum ”för all framtid och utan vederlag”. Området är det där hembygdsgården ligger nu. I februari 1925 får föreningen ja från staden och Frösåkers hembygdsförening kan börja sin ideella verksamhet.

STADGAR
för
Frösåkers Hembygdsförening.

§ 1.

Frösåkers hembygdsförening har till uppgift, att till i Östhammar för ändamålet upplåten plats samla och bevara samt sammanföra till ett helt allt som kan anses lämpligt belysa Frösåkersbygdens eller provinsens historia och utveckling genom tiderna.

§ 2.

I föreningens uppgift ingår jämväl spridande av kännedom om ortens fasta fornlämningar, samt vård om dessa att de icke genom oförstånd eller liknöjdhet må förstöras.

§ 3.

Inträde i föreningen vinnes av varje välkänd man och kvinna som gillar föreningens syften samt betalar den stadgade årsavgiften, vilken utgör minst 2 kr. och för ständigt ledamot en engångsavgift av minst 30 kr.

Rösträtt utövas endast genom personlig närvaro. Röstning sker öppet,

Föreningens stadgar från 1925, sid 1. Trycktes utan kostnad av Östhammars Tidning, som också publicerade dem.

Förutom styrelsen valde man representanter från häradets socknar för att få bred förankring i bygden. Denna organisation hade föreningen kvar till 1940-talets slut.

MEDLEMMAR OCH EKONOMI

Till att börja med ägnar sig föreningen åt att bygga upp det gamla tingshuset på nytt och att sedan fylla det med de föremål som människor från bygden skänker. Nästan allt arbete görs ideellt men en del investeringar måste göras. För att få ekonomiska medel till verksamheten lånar grundarna ut pengar ur egen ficka - utan ränta. De tar också lån mot växlar där de själva står som garant.

Man söker och får bidrag från landstinget och sedermera även från staden och man värvar medlemmar. 1000 medlemskort trycks upp direkt och de räcker 40-talet ut. Medlem i föreningen kan varje ”välkänd man eller kvinna som gillar föreningens syften” bli. Årsavgiften var 2 kr och den som ville bli ständigt ledamot fick betala ”minst 30 kr”. Av Östhammars drygt 1000 invånare ville över 60 vara med, av dem 10 som ständiga. Under de tio första åren ökar antalet medlemmar stadigt och är uppe i ca 100 år 1935. Under kriget minskar antalet något. Medlemsavgiften har alltid varit låg, först 1980 blir den över 10 kr. Idag har föreningen 265 medlemmar.

Det var män som startade och styrde föreningen de första decennierna, men ca 15 kvinnor blev medlemmar från start. I styrelsen blir Ingrid Schram första kvinna 1947. Dessförinnan, i början av fyrtioalet, blev en kvinna vald till representant/kommunombud för Öregrund.

När man läser protokollen från alla de 90 åren, slås man av det engagemang och allt det frivilliga arbete som styrelse och medlemmarna lagt ner. Man slås också av hur många människor som har skänkt och fortfarande vill skänka gåvor och bidrag till samlingarna, både byggnader, föremål och pengar.

AKTIVITETER

Den högtidliga invigningen av Frösåkers Hembygdsförening ägde rum i augusti 1926. Då hade man redan hunnit ordna sina dåvarande samlingar så att de kunde visas upp för alla intresserade i Frösåkers tingshus, i hembygdsparken. Invigningsfäst (jo, man stavade så då) ordnades med sång, musik och servering.

Sedan dess har Östhammarsborna samlats i sin hembygdspark för att fira nationaldagen, Valborg, hålla friluftsgudstjänster, ha servering på sommaren och ordna hemvändardagar. Längre samarbetade föreningen med folkdanslaget som hade dansuppvisningar till spelmanslagets musik vid festliga tillfällen. Många har varit intresserade av att besöka hembygdsgården, inte minst efter andra världskriget - 500 besökare kommer under 1949. Föreningen katalogiserar samlingarna, förser föremålen med skyltar och utbildar medlemmar som kan guida besökare. Särskilda visningar ordnas för skolbarn. Detta arbete fortsätter i våra dagar.

Enligt stadgarna ska föreningen även sprida kunskap om och vårda bygdens fornlämningar. Claes E Schram (bror till Tor) står för en mycket ambitiös kartläggning de första åren. En av fornlämningarna han beskriver är en unik runsten från 1000-talet i Sunds by, Börstils socken. Tack vare hembygdsföreningen blev den åter rest 1932. Ett alldeles färskt exempel på fornminnesvård är Bautastenen vid Lilla Lugnet i Börstil. Den röjdes fram 2014.

Föreningen kommer tidigt igång med att ordna olika aktiviteter för medlemmarna: utflykter och exkursioner, föreläsningar, studiecirkel, gökotta och guide visningar av samlingarna.

Flera skrifter har också givits ut av föreningen, Claes E Schram skrev inte bara i föreningens årsskrifter. Han betalade själv både tryckningen och utgivningen av dem i fyra påkostade häften åren 1929 -1933. Frösåkers hembygdsförening av idag har givit ut:

Båtsmän i Roslagen, 2013

Tre Östhammarsbåtar av J R Toll, 2014.

Medlemmarna har dessutom fått förnämliga medlemsblad de senaste åren med intressanta artiklar och mängder av fina bilder.

Denna jubileumsskrift är det senaste exemplet. Året är 2015.

Husen och deras ursprung

Den 13 februari 1925 fick den då nybildade Frösåkers Hembygdsförening ett positivt svar på en skrivelse till Stadsfullmäktige om att få disponera ett område för att få till stånd en hembygdsgård med bygdemuseum. Området, som var väl definierat och på 7 360 m², får disponeras utan kostnad så länge föreningen bedriver hembygdsverksamhet på området.

På hembygdsgården finns i dag nio gamla byggnader och ett förråd uppförda i en av stadens vackraste parker belägen intill gamla vattentornet, tidigare stadens svinhage. I parken finns en mängd vackra

gamla tallar, en naturlig damm, som på vårarna i samband med snösmältningen tidigare fylldes till bredden med vatten, vilket dock relativt fort sjönk undan och kvar blev ett träsk, som var en utmärkt kläckningsplats för mygglarver. Den 20 september 1971 fick hembygdsföreningen ett protokollsutdrag från kommunen, som beslutat att kommunen skulle medverka till en sanering och bottenfästning av dammen. Hembygdsföreningen var tacksam för de föreslagna åtgärderna och kostnaden, som beräknades till ca 4 500 kronor, täcktes med medel från N O Lundbergs donationsfond.

Frösåkers Tingslags gamla **Tingshus** är från 1832 och stod ursprungligen på den plats där kyrkans församlingsgård i dag ligger. Byggnaden uppfördes 1925 av den nedrivna timmerhög som föreningen köpte för 700 kr. Det f.d. tingshuset innehåller i dag huvuddelen av hembygdsföreningens samlingar av gamla föremål. Samlingarna belyser Östhammarbygdens utveckling från stenåldern till 1900- talets samhälle, som hela tiden präglats av många hantverksföretag.

Svarvarverkstaden ursprungligen uppförd i hörnet av Svarvar- och Snickaregatan invid nuvarande Missionskyrkan. Stugan är från senare delen av 1700- talet och skänktes av missionsförsamlingen och uppsattes på Hembygdsgården 1926. Byggnaden innehåller autentiska verktyg från fyra generationer svavarmästare av familjen Holm, som

tillverkat spinnrockar under perioden 1760 – ca 1920. Verktygsuppsättningen i stugan har skänkts av Tor Schram.

Slätöboden har tidigare stått på Slätön i skärgården utanför Östhammar och innehåller många jordbruks- och hushållsredskap. Byggnaden skänktes av friherre Carl Beck-Friis på Hargs Bruk för att undgå att skickas som ved till Stockholm före kriget. Boden uppfördes på hembygdsgården på 1938. Den typ av bod som Slätöboden utgör var vanlig i skärgården.

Bilstaboden är en 1600-tals insaltnings- och matbod som kommer från Tånga gård i Upplands-Ekeby socken. Sitt namn har den fått av den som 1953-54 skänkte, uppförde och inredde boden, nämligen fabrikör Gustav Adolf Jansson. G. A. Jansson, ”Bilsta Jansson”, byggde och drev Bilsta Verkstäder som än idag står kvar intill infarten till Östhammars tätort. Bilstabodens bro-sten

kommer från G. A Janssons föräldrahem i Uppskedika och det sinnrika dörrlåset har skänkts av Carl Zetterqvist, tidigare anställd hos Bilsta Verkstäder. Boden innehåller bl. a en Bilsta tändkulemotor på 3 hk, nr 2 i serien, avsedd för båt.

Didricssonska loftboden stod ursprungligen på tomten bakom Rådhuset och skänktes 1953 av Stockholms Läns Omnibus AB, som då byggde ut sin bussterminal på tomten bakom rådhuset. Med gåvan följde ett bidrag på 500 kronor till flyttningkostnaden och byggnaden återuppfördes på Hembygdsgården 1953. Loftboden var en del av den omfattande

garveriverksamhet som Lorentz Didricsson tidigare bedrivit på platsen. Boden inrymmer bl.a. en skolsal från sekelskiftet 1900.

Garvaregården har tidigare stått i kvarteret Garvaren och var bostad för garvarmästare Ahlberg. Huset skänktes 1965 av byggnadsfirman Carl A Lilliesköld när man bebyggde tomten med ett antal flerbostadshus. Huset är i dag möblerat och inrett av Ingrid Schram som ett gammalt borgarhem. På övre våningen finns en förnämlig samling av kläder från tiden kring år 1900.

Skomakarstugan och Tidningsboden. Stugorna har tidigare stått vid nuvarande ICA-Supermarketts lastkaj/parkering och flyttades till hembygdsgården 1969 i samband med att nuvarande varuhallen byggdes. Stugorna erhöles som gåva av ett konsortium av stadens fyra dåvarande ICA-handlare, men hembygdsföreningen bekostade flytten. I verksamhetsberättelsen för 1969 noteras att stugan med uthus skänkts till föreningen samt att styrelsen vidtagit åtgärder för stugans och uthusets flyttning till museiområdet: ”Efter mycken möda och med insats av såväl lyftkran, transporttrailer som frivillig arbetskraft flyttades

stugan till vårt område.” Flyttningskostnaden noterades till 1 881 kronor. **Tidningsboden** innehåller Östhammas Tidnings första tryckpress från 1869. Tryckpressen har rengjorts, uppmonterats och konserverats av frivillig arbetskraft under sakkunnig ledning av fabrikören G. A. Jansson, Bilsta verkstäder.

Löflingska gården stod ursprungligen ungefär vid sydvästra hörnet av nuvarande kommunkontorets röda husdel. Byggnaden flyttades till Hembygdsgården 1985. Namnet på byggnaden kommer från den familj, som i början på 1900-talet bebodde huset. Byggnaden används numera bl. a som möteslokal för hembygdsföreningen.

Husens ursprungliga plats i Östhammar

Frösåkers hembygdsförenings första två medlemskort

Om du vill bli medlem i Frösåkers Hembygdsförening

Kontakta kassören eller sätt in pengarna på pg 491 86 29-9 om Du vill bli medlem.

Medlemsavgift 2015 100: -/år och från och med 2016 150: -/år

Kom ihåg att ange namn och adress på inbetalningskortet.

Föreningens hemsida hittar du på www.hembygd.se/frosaker

Stolt samarbetspartner kring historien - och framtiden

Svensk Kärnbränslehantering AB

Pris: 50 kr